

№ Φ 092.22/2581

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

Υπόθεση Ε.Τ. και Π.Γ.

Κατά

Ελλάδας

(Προσφυγή υπ'αρ. 66608/09)

Απόφαση

Στρασβούργο, 11 Απριλίου 2013

Η απόφαση αυτή είναι οριστική. Μπορεί να επέλθουν μερικές αλλαγές ως προς την μορφή.

Στην υπόθεση Ε.Τ. και Π.Γ. κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πρώτο Τμήμα),
που συνεδρίασε σε Επιτροπή με την ακόλουθη σύνθεση:

Elisabeth Steiner, Πρόεδρο,

Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Ksenija Turkovic, Δικαστές

Και με την σύμπραξη του André Wampach, Αν. Γραμματέα Τμήματος,

Αφού διασκέφθηκε σε Συμβούλιο, στις 19 Μαρτίου 2013,

Εξέδωσε την παρούσα απόφαση, που υιοθετήθηκε την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από προσφυγή (αρ. 66608/09) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας την οποία κατέθεσαν δύο ελληνίδες υπήκοοι, η κα Ε.Τ. και η κα Π.Γ., («οι προσφεύγουσες»), οι οποίες προσέφυγαν στο Δικαστήριο στις 27 Νοεμβρίου 2009 σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγουσες εκπροσωπούνται από τους δικηγόρους Αθηνών Σ. Τζουβελόπουλο, Α.Μαθιουδάκη και Δ. Τζουβαλοπούλου. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τις πληρεξουσίες της, την κα Β.Πελέκου, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και την κα Ο. Σουροπάνη, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 6 Οκτωβρίου 2011, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

**I. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ
ΥΠΟΘΕΣΗΣ**

4. Οι προσφεύγουσες, Ε.Τ. και Π.Γ. είναι ελληνίδες υπήκοοι και έχουν γεννηθεί αντίστοιχα το 1945 και το 1941 και είναι κάτοικοι Αθηνών.
5. Οι προσφεύγουσες είναι συγκύριοι ενός οικοπέδου που βρίσκεται στο Γαλάτσι. Το 1990, ο δήμος Γαλατσίου κατέλαβε το οικοπέδο προκειμένου να δημιουργήσει δημοτική πλατεία. Ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών της Αθήνας διέταξε την αποβολή του Δήμου από το οικοπέδο. Παρόλα αυτά ο δήμος ολοκλήρωσε τις εργασίες επί του οικοπέδου.
6. Στις 2 Ιανουαρίου 1995, οι προσφεύγουσες προσέφυγαν στο διοικητικά δικαστήρια με αγωγή αποζημίωσης κατά του Δήμου. Ζήτησαν διάφορα ποσά ως διαφυγόντα κέρδη από την εκμετάλλευση του οικοπέδου καθώς και για υλική ζημία και ηθική βλάβη.
7. Στις 31 Ιουλίου 1997, με προδικαστική απόφαση, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών απέρριψε εν μέρει την αγωγή ως προς το διαφυγόν κέρδος και διέταξε συμπληρωματικές αποδείξεις για την υλική ζημία (απόφαση υπ' αρ. 10.035/1997).
8. Στις 30 Νοεμβρίου 1999 το ίδιο Δικαστήριο επιδίκασε στην πρώτη προσφεύγουσα το ποσό του 1.370.000 δρχ. (4.020 ευρώ) και στην δεύτερη προσφεύγουσα το ποσό του 1.400.000 δρχ. (4.108,59 ευρώ) για υλική ζημία και ηθική βλάβη (απόφαση υπ' αρ. 11171/1999). Η απόφαση αυτή επιδόθηκε στις προσφεύγουσες και στο δήμο στις 25 Ιανουαρίου 2000 και στις 8 Φεβρουαρίου 2000 αντίστοιχα.
9. Στις 24 Μαρτίου και 29 Φεβρουαρίου 2000, οι προσφεύγουσες και το Δημόσιο άσκησαν αντίστοιχα έφεση. Το 2002, η εκδίκαση της απόφασης αναβλήθηκε μία φορά με αίτηση των προσφευγουσών. Ακολούθησαν πολλές αναβολές που δεν οφείλονταν στις προσφεύγουσες. Εντωμεταξύ εκδόθηκαν δύο προδικαστικές αποφάσεις που διέτασσαν την προσκόμιση συμπληρωματικών στοιχείων.
10. Στις 29 Ιανουαρίου 2009 το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών επανεξέτασε την υπόθεση και επικύρωσε την εφεσιβληθείσα απόφαση (απόφαση υπ' αρ. 265/2009). Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στις προσφεύγουσες στις 16 Ιανουαρίου 2009.

11. Στις 9 Σεπτεμβρίου 2009 το Δημόσιο άσκησε αναίρεση. Στις 10 Νοεμβρίου 2009, οι προσφεύγουσες άσκησαν επίσης αναίρεση από την πλευρά τους. Εντωμεταξύ, στις 10 Ιουλίου 2009 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος 3772/2009 που προβλέπει στο άρθρο 35 ότι η άσκηση αναίρεσης είναι απαράδεκτη αν το αντικείμενο της διαφοράς ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι μικρότερο των 40.000€.

II. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

12. Το άρθρο 35 §1 του νόμου 3772/2009 τροποποίησε το άρθρο 53 του Προεδρικού Διατάγματος 18/1989 ως εξής:

«1. Τα τρία πρώτα εδάφια της παραγράφου 3 του άρθρου 53 του π.δ. 18/1989, (...), αντικαθίστανται ως εξής:

«3. Δεν επιτρέπεται η άσκηση αίτησης αναιρέσεως όταν το ποσό της διαφοράς που άγεται ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι κατώτερο από σαράντα χιλιάδες (40.000) ευρώ..»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

I. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 §1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

13. Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραβίασε την αρχή της «λογικής προθεσμίας» όπως προβλέπεται στο άρθρο 6§1 της Σύμβασης το οποίο ορίζει ότι:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό δικαστηρίου, (...), το οποίον θα αποφασίση είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως, (...)»

A. Ως προς το παραδεκτό

14. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη υπό την έννοια του άρθρου 35§3 (α) της Σύμβασης. Το Δικαστήριο διαπιστώνει επίσης ότι δεν αντίκειται σε κανένα λόγο απαραδέκτου. Επομένως θα πρέπει να κηρυχτεί παραδεκτή.

B. Ως προς την ουσία

1. Η υπό κρίση περίοδος

15. Το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του ότι η διαδικασία άρχισε στις 2 Ιανουαρίου 1995 όταν οι προσφεύγουσες προσέφυγαν στα Διοικητικά Δικαστήρια και εξακολούθει να εκκρεμεί ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

16. Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι παρόλο που η διαδικασία δεν έχει ολοκληρωθεί τυπικά οι αναιρέσεις που ασκήσανε οι ίδιες και ο αντίδικος δεν έχουν καμία πιθανότητα να καταλήξουν σε απόφαση επί της ουσίας και θα κηρυχθούν अपαράδεκτες σύμφωνα με το νέο Νόμο υπ' αρ. 3772/2009, το άρθρο 35 του οποίου προβλέπει ότι η αίτηση αναίρεσης είναι απαράδεκτη, εάν το αντικείμενο της διαφοράς ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι κατώτερο των 40.000€. Έτσι θεωρούν ότι η οριστική εθνική απόφαση είναι η απόφαση υπ' αρ. 265/2009 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

17. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η προσέγγιση αυτή είναι λογική και ότι συντρέχει λόγος να θεωρηθεί η απόφαση υπ' αρ. 265/2009 ως οριστική εθνική απόφαση. Επομένως η υπό κρίση περίοδος έληξε στις 16 Ιουλίου 2009, ημερομηνία κοινοποίησης της απόφασης υπ' αρ. 265/2009 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

2. *Εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας της διαδικασίας*

18. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας της διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης και με βάση τα κριτήρια που έχει καθιερώσει η νομολογία του Δικαστηρίου, και ιδιαίτερα τον περίπλοκο χαρακτήρα της υπόθεσης, τη συμπεριφορά του προσφεύγοντος και των αρμοδίων αρχών καθώς και το διακύβευμα της διαφοράς για τους ενδιαφερομένους (βλ. μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αρ. 30979/96, §43, CEDH 2000-VII).

19. Το Δικαστήριο έχει εξετάσει επανειλημμένως υποθέσεις που εγείρουν θέματα παρόμοια με αυτό της υπό κρίση υπόθεσης και διαπίστωσε την παραβίαση του άρθρου 6§ της Σύμβασης (βλ. προαναφερθείσα απόφαση *Frydlender*).

20. Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο σημειώνει ότι χρειάστηκαν περίπου πέντε έτη (από τις 2 Ιανουαρίου 1995 ως τις 25 Ιανουαρίου 2000) στο Διοικητικό Πρωτοδικείο για να αποφασίσει για την αγωγή των προσφευγουσών και εννέα έτη και τέσσερις μήνες περίπου στο Εφετείο για να αποφασίσει για την έφεση (από τις 24 Μαρτίου 2000 ως τις 16 Ιουλίου

2009). Το Δικαστήριο δεν παραβλέπει ότι το Εφετείο αναγκάστηκε να αναβάλει την πρώτη φορά την εκδίκαση της υπόθεσης με αίτημα του δικηγόρου των προσφευγουσών και ότι το αντικείμενο ορισμένων μεταγενέστερων αναβολών αφορούσε την αίτηση προσκόμισης νέων στοιχείων. Ωστόσο, δηλώνει και πάλι ότι το άρθρο 6 §1 της Σύμβασης αναγκάζει τα Συμβαλλόμενα Κράτη να οργανώσουν το δικαίωμα τους σύστημα έτσι ώστε τα Δικαστήρια τους να μπορούν να ανταποκρίνονται σε κάθε μία από τις απαιτήσεις αυτές (*Duclos κατά Γαλλίας*, απόφαση της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1996, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-VI, σελ. 2181, §55 και *Comingersoll S.A. κατά Πορτογαλίας* [GC], αρ. 35382/97, §24, CEDH 2000-IV) και ιδίως, να εγγυώνται σε καθέναν το δικαίωμα να πετύχει την έκδοση οριστικής απόφασης εντός λογικής προθεσμίας (προαναφερθείσα απόφαση *Frydlender κατά Γαλλίας*, §45). Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν μπορεί να θεωρήσει «λογική» την συνολική διάρκεια που διανύθηκε στην υπό κρίση υπόθεση.

21. Λαμβάνοντας υπόψη τη Νομολογία του στο ίδιο θέμα, το Δικαστήριο θεωρεί ότι στην υπό κρίση υπόθεση η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην απαίτηση της «εύλογης προθεσμίας».

22. Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 §1.

II. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΥΠ' ΑΡ. ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

23. Οι προσφεύγουσες επικαλούνται το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 1 και παραπονούνται ότι λόγω της διάρκειας της επίδικης διαδικασίας, στερήθηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα την αποζημίωση που δικαιούνταν.

24. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή συνδέεται στενά με την αιτίαση περί διάρκειας της διαδικασίας. Σημειώνει επίσης ότι σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι αρνητικές περιουσιακές επιπτώσεις που ενδεχομένως προκαλούνται από την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας αναλύονται ως συνέπεια της παραβίασης του δικαιώματος που προστατεύεται από το άρθρο 6 §1 της Σύμβασης, και δεν θα πρέπει να ληφθούν υπόψη παρά μόνο για την δίκαιη ικανοποίηση που μπορεί να πετύχουν οι προσφεύγουσες μετά την διαπίστωση της παραβίασης αυτής (βλ. *Varipati κατά Ελλάδας*, αρ. 38459/97, §32, 26 Οκτωβρίου 1999).

25. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η αιτίαση αυτή είναι προδήλως αβάσιμη και πρέπει να απορριφθεί σύμφωνα με τα άρθρο 35 §§3 και 4 της Σύμβασης.

III ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

A. Ζημία

26. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

27. Οι προσφεύγουσες ζητούν το ποσό των 48.000€ και 51.000€ αντίστοιχα λόγω υλικής ζημίας. Ζητούν επίσης 17.000€ η καθεμία λόγω ηθικής βλάβης.

28. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα αποζημίωσης λόγω υλικής ζημίας. Θεωρεί επίσης ότι το αιτούμενο λόγω ηθικής βλάβης ποσό είναι υπερβολικό και δεν δικαιολογείται από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης. Υποστηρίζει ότι η διαπίστωση της παραβίασης αποτελεί επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

29. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης και της επικαλούμενης υλικής ζημίας και απορρίπτει το αίτημα αυτό. Αντίθετα, θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να επιδικάσει σε καθεμία προσφεύγουσα 4.000€ λόγω ηθικής βλάβης.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

30. Οι προσφεύγουσες ζητούν επίσης 1.500 € για έξοδα και δικαστική δαπάνη στα οποία υπεβλήθησαν λόγω της δίκης ενώπιον του Δικαστηρίου.

31. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι το αιτούμενο ποσό είναι υπερβολικό και καλεί το Δικαστήριο να μην επιδικάσει ποσό μεγαλύτερο των 500€.

32. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης με βάση το άρθρο 41 προϋποθέτει ότι αυτά είναι πραγματικά, αναγκαία και εύλογα ως προς το ύψος τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας, δίκαιη ικανοποίηση*, [GC], αρ. 31107/96, §54, CEDH 2000-XI).

33. Στην υπό κρίση υπόθεση, έχοντας υπόψη τα στοιχεία που έχει στην διάθεσή του και τα προαναφερθέντα κριτήρια, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο

να επιδικάσει από κοινού στις προσφεύγουσες 500€ για την αιτία αυτή, συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

34. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας επί του επιτοκίου διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. Κηρύσσει την προσφυγή παραδεκτή ως προς την αιτίαση σχετικά με την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας και απαράδεκτη για τα περαιτέρω

2. Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 §1 της Σύμβασης

3. Αποφαίνεται ότι

α) Το καθ' ου η προσφυγή Κράτος πρέπει να καταβάλει:

i. Σε καθεμία από τις προσφεύγουσες 4.000€ (τέσσερις χιλιάδες ευρώ), συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος, για ηθική βλάβη,

ii. Από κοινού στις προσφεύγουσες 500€ (πεντακόσια ευρώ), συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τις προσφεύγουσες, για έξοδα και δικαστική δαπάνη

β) Από την εκπνοή της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα αυξάνεται με απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

4. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης για τα περαιτέρω.

Συντάχθηκε στα γαλλικά και στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 11 Απριλίου 2013, σύμφωνα με το άρθρο 77 §§2 και 3 του Κανονισμού.

Ο Αν.Γραμματέας
André Wampach

Η Πρόεδρος
Elisabeth Steiner

№ Φ 092.22/2581

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο έγγραφο
Η μεταφράστρια

Μαρία Καραμπάτσα